

Péntek Imre

Az „itthon” és az „otthon” között

Elisabeth Ledersberger-Lehoczky
szobrászművészről

A művésznő daraboshegyi háza kertjében (2008 dec.)

A Pannon térség kezdi visszanyerni szellemi integráló erejét. A horvát, szlovén, osztrák és magyar képzőművészek már a rendszerváltás előtt szót értettek egymással. Közös művésztelepek, kiállítások és kiadványok egyengették az utat a mai, immár korlátok (határok) nélkül szerveződő művészeti élet felé. Az intézmények – a Szombathelyi Képtár, a győri Városi Művészeti Múzeum Képtára, a lendvai Nemzetközi Művésztelep vagy a Gébárti-tó partján létrejött Zalaegerszegi Nemzetközi Művésztelep – mind előkészítői voltak azoknak a kapcsolatoknak, amelynek nyomán ma – bár váltakozó intenzitással és sikerrel – újabb és újabb formát öltenek

a közös vállalkozások, elgondolások, projektek. S kialakul az a fajta név-és rangsor, amely a nemzeti hovatartozáson túl összekapcsolja – a Pannon szellem jegyében – az itt élő alkotókat. Az utóbbi években ezek között tarthatjuk számon Elisabeth Ledersberger-Lehoczky magyar-osztrák szobrászt, aki kettős nevéhez hasonlóan kettős identitású művész is. Gyökerei és anyanyelve szerint magyar, de mivel gyerekként került 56-os emigráns szülei után Ausztriába, a német is anyanyelve. Ebből a kettős létformából adódott, hogy legalább annyira otthonos Bécsben, mint Daraboshegyen (Körmend mellett), ahol szintén háza, műterme van. Élete és pályája egy olyan alkotót mutat, aki vállalja és pozitív módon éli meg ezt a kettősséget, aki valóban közvetíteni képes az itthon és az otthon között, aki mindkettőben megtalálja az értékest, hogy megmutathassa a „másiknak”.

A kezdeti útkeresést a divattervezés, festészet és a grafika jelentették. Az alkalmi kiállítások, valamint a több éves galériás tevékenység hozta őt össze a mesterrel, Hans Hankoval, aki – bizonyára rajzai térszerű ábrázolása láttán – arra bízta, hogy próbálja ki a háromdimenziós ábrázolást, vagyis a szobrászatot. S már az első birkózása a kővel egy szép, hangulatos figuratív női portrét eredményezett. Alkotói mentalitásának egyik jellegzetessége, hogy nem akarja „ráerőltetni” akaratát az anyagra, hanem kivételes érzékeléssel képes ráhangolódni a márvány, a nemes fa, vagy akár egy gyári széria-kémcső „sugallataira”. S ez a „tisztelet” megnyilvánul abban is, hogy rendszerint mindegyik alkotásán meghagy egy tenyérnyi felületet, amelyen a választott anyag eredeti, tiszta, ősi formában jelenik meg. Márványszobrain a kristályos szerkezet visszatükrözi az anyag évmilliók során kialakult „geomorf” játékát... Az emberi, a tudatos és a természeti erők egymásba játszása ez.

Elisabeth Ledersberger-Lehoczky vérébéli szobrász, akinek a legkülönbözőbb anyagok elindítják a fantáziáját. Egy öreg gyógyszeres szekrény, egy balett cipő, tekergőző betonvasak, vagy éppen az áttetsző-derengő polikarbonát. A térbeli elrendezés, konstruálás során valódi, ötlettel-gondolattal teli plasztikák születnek keze nyomán. Örök probléma, egy-egy szobrászi életművön belül is, a figurativitás és a nonfigurativitás ellentéte. Úgy tűnik, Elisabeth Ledersberger-Lehoczkyknak nem kell küzdenie ezzel a belső meg hasonlottsággal. Márvány, vagy más kőből faragott, expresszív portréin, egész alakos szobrain érezni lehet a „megdolgozottság” szinte érzéki örömét. A gyakran elforduló arcok sziluettje karakteres, erőteljes, az arányokkal való játék, akár a groteszkig elmerészkedő stilizálás sem rejti el azt a „roncsolt” harmóniát, amit szobrai sugároznak. Plasztikái a geometrizálás lírai „kövületei”. De gyakran nyúl kész tárgyakhoz, hogy sajátos assemblage-ait megalkossa. (Hulladékból, törmelékből, banális árucikkekből, eldobott és „megtalált” gyári tárgyakkból.)

A klasszicitás hatásai egészen érdekesen érvényesülnek. A görög szobrászat – mint eszmény – kétségtelenül jelen van, főként a márványszobrokban. De nem valami

Műterem enteriőr

hamis harmóniakeresésként, hanem a mimezis szintjén. Portréinak maszkyszerűsége, a görög színjátékok álarcaira emlékeztet. Archetípusokat akar megjeleníteni, az ősi tapasztalat mélyéről felhozott figurákat. (Lásd: Neptun, Totem, Fájdalom) A szombathelyi Vitalitas Galéria kertjében felállított szoborcsoportja – amely daraboshegyi házának udvarán is látható – ennek a görögség-élmények esszenciális foglalata. Még valami: Elisabeth Ledersberger-Lehoczky nem tagadja meg nőiségét. Számára elsőrangú kihívás a női test. Hol sajátos leplek hullámváza veszi körül őket, mint valami megmerevült kő-áramlás – ebben a formában is dinamikus hatást keltve –, hol kubisztikus (konvex és konkáv) ívek játéka, változása dinamizálja a felületet. Portréi pedig a női öntudat (büszkeség) megnyilvánulásai.

Vonzódása a természettudományokhoz, újabb kalandokba sodorta. Különösen a csillagászat izgatja. Így készült el dr. Jankovics István csillagász-professzorral való beszélgetések eredményeként a Hegyhátsálon, 2002-ben felállított napfogyatkozás-szobor (inkább plasztika), amely az 1999-es teljes napfogyatkozásnak állít emléket. A mű pontos címe: *Remember to solar eclipse – Emlékezz a teljes napfogyatkozásra*. Érdekes az avatón elhangzott Takács László plébános szövegéből néhány mondatot idézni, hogy a mű teljes kontextusa feltáruljon.

„Rendkívüli alkotás. Szemlélődésre, kutatásra, gondolkodásra késztet. A felfedezés örömét nyújtja az anyag különös formáiban, kombinációiban a művészet eszközeivel megjelenített természeti törvények szépsége. ... Alapja egy 2.5 x 2.5 méteres díszburkolat, melyen a négy égtáj irányhelyes felirata láthatók. A burkolat közepén egy fekete gránit és fehér márvány keverékéből kialakított koncentrikus talapzat a Földet jelképezi. Ezt egy fekete márványúzalékkal kialakított 20 cm széles sáv

metszi. A sáv a teljes napfogyatkozás európai szakaszát szimbolizálja...Középen magasodik a műalkotás acél zártszerelvényekből készített 2 m magas része. Távcsovet formáz egy háromlábú tartólábakra épített parallaktikus tengelykeresztet mintázó alakzat...Erre, a „távcsőállvány” tubusára helyezte el a művész a napfogyatkozás kompozícióját, amely már a kifejezetten ritka égi tüneményt fogalmazza meg művészi, elvont, gondolkodásra készítő, emlékeket idéző módon. A felső kompozíció alapja, a fekete gránitlap a világúrt ábrázolja. A szürkés-fehér márványból készült relatíve nagy holdsarló, a Holdnak a napfogyatkozásban játszott főszerepét szimbolizálja. A fehér márvány napkorong-darabok a különös jelenség miatt szakadozott, felosztott állapotban lévő Napot jelzik...” A természettudományos és művészi gondolkodás találkozásának ritka szép példája ez. (S ez csak egyike a Magyarországon és Ausztriában felállított számos köztéri munkáinak.)

Akt

Szoborcsoport az udvaron

Egy átfogó kiállítás műveiből, bizonyára meglepné a hazai szakmát.

De kettős identitása másként is megnyilvánul. Kezdetben Daraboshegyen nagynénje régi parasztházát alakította át galériává és műhellyé. Aki arra jár, rögtön észre kell vennie: itt egy olyan alkotó dolgozik, akinek munkái „kifolynak” a műteremből, az udvarra, sőt, az oda vezető utca elején is „jelzik”, itt egy szobrász van jelen. Nem csak a szobrászati tér, a közösségi tér is érdekli. Szervenélyesen. Néhány éve Körmenten megszervezte a régi (megszűnt) Alpok-Adria

tárlatok helyett a maga Alpok-Adria-Pannónia kiállítás-sorozatát. Újabb vállalkozása volt az I. Szombathelyi Faszobrász Szimpózium. Nem másutt, a csillagda udvarán. Kezdeményezésére Zalaegerszegen, az idén tavasszal megrendezték – a megyei önkormányzat támogatásával – a Művészeti Egyesületek I. Nemzetközi Konferenciáját. Az olasz, horvát, szlovén, osztrák és magyar művészek és intézményvezetők első alkalommal próbáltak közös platformra jutni – az ezer szállal összekapcsolódó Pannon térségben. Úgy gondolom, ennek a szervező munkának egyik csúcspontját jelentette a Bécsben, a Galerie Time-ban decemberben rendezett nagyszabású kiállítás, melyen 47 „pannon” művész vett részt. Köztük zalaegerszegi-zalai művészek, mint Nemes László, Ulric Leclerc Szelényi,

vagy a Vas megyében élő Vitrin-tag, Balogh István Péter. Mi lehetett más a cím, mint Europaischer Dialog – Európai Párbeszéd...

Elisabeth Ledersberger-Lehoczky nagy nyeresége Nyugat-Dunántúl kulturális életének. S persze példa – a szlovéniai Muravidék multikulturális közegében alkotó Király Ferenchez hasonlóan –, hogy a személyiségekben élő (nemzeti) identitások nem csak egymást kizáró, egymást gazdagító entitások is lehetnek.

Szenvedés

A gyógyszereszekrényből (részlet)